

NKE STRATÉGIAI VÉDELMI KUTATÓKÖZPONT ELEMZÉSEK – 2012/9

1581 Budapest Pf. 15 Tel: 432-90-92 Fax: 432-90-58 e-mail: svkk@uni-nke.hu
ISSN 2063-4862

A világ terrorfenyegetettségének alakulása 2004 és 2011 között (I. rész)

Az amerikai kormány által alapított Nemzeti Terrorellenes Központ (National Counterterrorism Center – NCTC) Worldwide Incident Tracking System (WITS) nevű adatbázisa, amely 2004 januárja óta gyűjti a világban elkövetett terrorcselekményekre vonatkozó különböző adatokat, 2012 áprilisában tette elérhetővé az elmúlt esztendő egészére vonatkozó statisztikáját. A jelen írás azonban – amely a világ terrorfenyegetettségével foglalkozó elemzésünk első része – nem csupán a 2011-es esztendőt kívánja bemutatni, hanem igyekszik összefoglalni a világ elmúlt nyolc évben tapasztalt terrorfenyegetettségének főbb jellemzőit is.¹

Mindenekelőtt fontosnak vélünk néhány módszertani megfontolást előrebocsátani.

A *Worldwide Incident Tracking System (WITS)* azokat a végrehajtott támadásokat tekinti terrorcselekménynek, amelyek során csoportok vagy egyének politikai motiváció alapján, szándékosan vagy meggondolatlanságból civileket, illetve nem harcolókat (*non-combatant*), vagy azok tulajdonát támadják, s az akció nem esik a politikai erőszak olyan más, különleges kategóriájába, mint a bűnözés, a zavargások, vagy a törzsi erőszak. A támadások (*attacks*) mellett a WITS alapadatként számon tartja a merényletek halálos áldozatait (*dead*), sebesültjeit (*wounded*), illetve a túszként fogva tartottakat (*hostage*), továbbá az áldozatok – a halottak, a sebesültek és a túszok – összességét (*victims*).

Elemzésünkben a világot földrajzi szempontból kilenc nagy térségre osztottuk, ezek a következők: Afrika, Dél-Amerika, Dél-Ázsia,² Délkelet-Ázsia,³ Észak-Amerika, Európa, Kelet-Európa,⁴ Kelet- és Közép-Ázsia,⁵ Közel-Kelet.⁶ Tapasztalatból tudjuk ugyanakkor, hogy a térségi megközelítéssel korántsem kapunk differenciált képet. Éppen ezért 2009 óta készített elemzéseinkben a különböző kategóriákban (merénylet, halálos áldozat, sebesült, túsz) a legfenyegetettebb tíz ország terrorizmusadatainak vizsgálatával is igyekszünk pontosítani a világ terrorfenyegetettségét. Ezt elemzésünk hamarosan megjelenő második részében részletesen is tárgyaljuk.

A 2011-es év terrorfenyegetettségéről

A WITS adatbázisa 2011-ben 10281 terrortámadást regisztrált szerte a világban, melyeknek 12532 halálos áldozata, 25903 sebesültje és 5554 túszáldozata volt, vagyis összesen 43989 áldozatot követeltek a merényletek. 2010-hez képest az elmúlt évben valamennyi kategória adatai csökkentek: a merényletek száma 11,68, a halálos áldozatoké 5,02, a sebesülteké 15,59, a túszok száma 8,22, az összes áldozat száma pedig 11,89%-kal. A csökkenés mértéke ugyanakkor 2011-ben a halálos áldozatok, a sebesültek és a túszok kategóriájában kisebb volt, mint 2010-ben (a merényletek száma 2010-ben 6,13%-kal növekedett). Az egy merényletre eső áldozatszám 2011-ben 4,27 főt tett ki átlagosan, ez az elmúlt nyolc év leg-

¹ A szerző ezúton mond köszönetet Marsai Vikornak, Háda Bélának és Csiki Tamásnak a tanulmány elkészítéséhez nyújtott segítségükért.

² A dél-ázsiai térség államai közül Afganisztán, Banglades, Bhután, India, Irán, Maldív-szigetek, Nepál, Pakisztán és Srí Lanka szerepel a WITS adatbázisában.

³ A délkelet-ázsiai térség államai közül a Fülöp-szigetek, Indonézia, Kambodzsa, Kelet-Timor, Laosz, Malajzia, Mianmar, Thaiföld, Vietnam szerepel a WITS adatbázisában.

⁴ Kelet-Európán elemzésünk a posztszovjet térség államait érti, amelyek közül Azerbajdzsán, Fehéroroszország, Grúzia, Moldova, Oroszország, Örményország, Ukrajna szerepel a WITS adatbázisában.

⁵ Kelet- és Közép-Ázsián elemzésünk a távol-keleti és a posztszovjet térség közép-ázsiai államait érti, amelyek közül Dél-Korea, Észak-Korea, Japán, Kazahsztán, Kína, Kirgizisztán, Tádzsikisztán, Tajvan és Üzbegisztán szerepel a WITS adatbázisában.

⁶ A közel-keleti térség államai, illetve területi egységei közül az alábbiak szerepelnek a WITS adatbázisában: Bahrein, Ciszjordánia, Egyiptom, Gázai övezet, Irak, Izrael, Jemen, Jordánia, Katar, Libanon, Omán, Szaúd-Arábia, Szíria, Törökország.

alacsonyabb mutatója. 2004-hez képest több mint 55%-kal csökkent a terrortámadások hatékonysága.

A világ térségeinek terrorfenyegetettségi aránya (2010–2011)

	Merénylet		Halott		Sebesült		Túsz	
	2010	2011	2010	2011	2010	2011	2010	2011
Dél-Ázsia	48,11%	48,97%	47,74%	47,01%	35,55%	36,82%	29,09%	30,14%
Közel-Kelet	29,10%	26,80%	27,18%	26,84%	39,79%	38,60%	19,68%	7,33%
Afrika	7,46%	9,48%	16,68%	17,79%	15,24%	14,00%	43,88%	54,68%
Délkelet-Ázsia	6,18%	5,20%	3,69%	3,42%	4,28%	4,24%	4,07%	2,30%
Dél-Amerika	2,69%	4,57%	2,02%	2,21%	1,54%	3,01%	2,91%	5,22%
Kelet-Európa	3,52%	2,36%	2,43%	1,77%	3,20%	2,54%	0,00%	0,13%
Európa	2,16%	2,10%	0,08%	0,65%	0,22%	0,56%	0,12%	0,00%
Kelet-és Közép-Ázsia	0,03%	0,17%	0,06%	0,32%	0,16%	0,21%	0,00%	0,20%
Észak-Amerika	0,26%	0,10%	0,12%	0,00%	0,02%	0,02%	0,26%	0,00%

A világ terrorizmus szempontjából legfenyegetettebb térségei közé 2011-ben is Dél-Ázsia, a Közel-Kelet és Afrika tartozott valamennyi kategóriában. E három térségben következtek el a merényletek 85,25%-át, innen került ki a halálos áldozatok 91,64, a sebesültek 89,42 és túszok 92,15%-a. Bár kategóriánként 2010-hez képest nem változott a három térség sorrendje, de míg Dél-Ázsiában és Közel-Keleten valamennyi kategóriában csökkentek a mutatók, Afrika esetében a merényletek és túszok száma is emelkedett.

A legfenyegetettebb első három térséget a világ egyéb térségei az alábbi sorrendben követik: Délkelet-Ázsia, Dél-Amerika, Kelet-Európa, Európa, Kelet- és Közép-Ázsia, s végül Észak-Amerika. Közülük az elmúlt évben csak Dél-Amerikában (valamennyi kategóriában), Európában (halott és sebesült), illetve Kelet- és Közép-Ázsiában (valamennyi kategóriában) volt tapasztalható növekedés. Az utóbbi térség részesedése azonban – mint látható – elenyésző a világ terrorfenyegetettségéből.

A világ térségeinek terrorfenyegetettsége (2010–2011)

	Merénylet		Halott		Sebesült		Túsz	
	2010	2011	2010	2011	2010	2011	2010	2011
Dél-Ázsia	5600	5035	6298	5891	10909	9537	1760	1674
Közel-Kelet	3388	2755	3586	3364	12208	9999	1191	407
Afrika	868	975	2201	2229	4675	3627	2655	3037
Délkelet-Ázsia	719	535	487	428	1313	1098	246	128
Dél-Amerika	313	470	266	277	474	779	176	290
Kelet-Európa	410	243	320	222	981	659	0	7
Európa	251	216	11	81	68	144	7	0
Kelet- és Közép-Ázsia	4	17	8	40	50	56	0	11
Észak-Amerika	30	10	16	0	5	4	16	0

2011-ben a WITS adatai alapján a vizsgált négy alapkategóriában összesítve 14 ország – Afganisztán, India, Irak, Izrael, Jemen, Kolumbia, a Kongói Demokratikus Köztársaság, Közép-Afrika, Nigéria, Oroszország, Pakisztán, Szomália, Szudán, Thaiföld – került a legfenyegetettebb első tíz ország közé. A kategóriánként első tízbe tartozó országokban követték el a terrortámadások 89,52%-át (2010-ben 89,34%). A halálos áldozatok esetében ez az arány 92,14% (92,62%), a sebesülteknél 90,7% (92,58%), a túszoknál pedig 93,19% (95,34%). Vagyis bár némileg csökkent az első tízbe tartozó országok részesedése a világ terrorfenyegetettségéből, az még mindig közel 90%-os (merényletek) vagy azt meghaladó arányú (halottak, sebesültek, túszok).

Az első tíz országban 2010-hez képest 2011-ben együttesen valamennyi kategóriában csökkentek a terrorfenyegetettség mutatói: a merényletek esetében 11,5%-kal, a halálos áldozatokéban 5,5%-kal, a sebesültekében 17,3%-kal, a túszok esetében pedig 10,28%-kal. A csökkenés üteme – a merényletek kivételével – valamennyi kategóriában meghaladta a világ egészében tapasztalható csökkenés ütemét.

A legfenyegetettebb első tíz ország (2010–2011)

	<i>Merénylet</i>		<i>Halott</i>	
	<i>2010</i>	<i>2011</i>	<i>2010</i>	<i>2011</i>
1.	Afganisztán 3346	Afganisztán 2872	Irak 3364	Afganisztán 3353
2.	Irak 2687	Irak 2265	Afganisztán 3205	Irak 3063
3.	Pakisztán 1332	Pakisztán 1436	Pakisztán 2153	Pakisztán 2033
4.	India 861	India 673	Szomália 1353	Szomália 1101
5.	Szomália 589	Szomália 614	India 811	Nigéria 593
6.	Thaiföld 418	Kolumbia 424	Kongói DK 348	India 479
7.	Oroszország 396	Thaiföld 305	Oroszország 314	Kolumbia 268
8.	Kolumbia 271	Oroszország 237	Thaiföld 265	Thaiföld 262
9.	Fülöp-szigetek 263	Izrael 189	Kolumbia 230	Oroszország 206
10.	Gázai övezet 237	Nigéria 189	Jemen 178	Szudán 189

	<i>Sebesült</i>		<i>Túsz</i>	
	<i>2010</i>	<i>2011</i>	<i>2010</i>	<i>2011</i>
1.	Irak 11689	Irak 9018	Szomália 1305	Szomália 2527
2.	Afganisztán 4877	Afganisztán 4916	Gázai övezet 1058	Afganisztán 902
3.	Pakisztán 4522	Pakisztán 3649	Afganisztán 953	Pakisztán 430
4.	Szomália 3103	Szomália 2105	Kongói DK 704	India 341
5.	Oroszország 950	India 886	Pakisztán 422	Kolumbia 285
6.	India 906	Nigéria 792	India 375	Kongói DK 189
7.	Thaiföld 736	Kolumbia 760	Közép-Afrika 322	Szudán 159
8.	Kongói DK 630	Thaiföld 667	Szudán 231	Jemen 117
9.	Irán 536	Oroszország 456	Fülöp-szigetek 225	Közép-Afrika 115
10.	Kolumbia 458	Jemen 246	Kolumbia 174	Irak 111

A legfenyegetettebb országok körébe 2010-hez képest 2011-ben csupán két új állam került: Nigéria (merénylet, halálos áldozat) és Izrael (merénylet). További kettő – Jemen és Szudán – csak annyiban „új”, hogy 2011-ben más kategóriában került be (illetve más kategó-

riába is bekerült) a legfenyegetettebb első tíz közé (Jemen: sebesültek és túsok; Szudán: halálos áldozatok és túsok), mint 2010-ben (Jemen: halálos áldozat; Szudán: túsok). Az említett négy országon kívül az összes többi ország 2010-ben is tagja volt a legfenyegetettebb első tíznek. 2011-ben Afganisztán, India, Irak, Kolumbia, Pakisztán és Szomália valamennyi kategóriában, Nigéria, Oroszország és Thaiföld három kategóriában, Szudán és Jemen két kategóriában, míg Izrael, a Kongói Demokratikus Köztársaság és Közép-Afrika egy-egy kategóriában lett tagja a legfenyegetettebb első tíznek.

Mielőtt a legfenyegetettebb első tíz ország sorrendjében bekövetkezett elmúlt évi változásokról szólnunk, jelezzük, hogy a tízek között az országok három nagy csoportját különböztetjük meg: (1) azokat, amelyekben ezres nagyságrendben fordulnak elő merényletek és áldozatok; (2) azokat, amelyekben 1000 és 200 közötti a merénylet- és áldozatszám, s végül (3) a 200 alattiak csoportját. E tekintetben kivételt csupán a sebesültek kategóriája jelent, amelynek első tíz országa közé nem került be 200 áldozat alatti ország.

A merényletek tekintetében – miként 2010-ben is – három ország került az ezres nagyságrendű országok csoportjába: Afganisztán, Irak és Pakisztán. Bár az előbbi kettőben csökkent a terrortámadások száma, Pakisztánban pedig növekedett, a köztük lévő sorrenden ez nem változtatott. A 1000 és 200 közöttiek csoportjába a 2010-es hét országgal szemben 2011-ben öt ország került: India, Szomália, Kolumbia, Thaiföld és Oroszország. Míg Indiában, Thaiföldön és Oroszországban csökkent a merényletek száma, Kolumbiában jelentősen, Szomáliában kissé növekedett. A csoport egy évvel korábbi sorrendjén azonban csak a dél-amerikai ország merényletszámának növekedése okozott változást. Miként már említettük, a merényletek kategóriájának első tíze közé 2011-ben Izrael és Nigéria is bekerült, a Fülöp-szigeteket és a Gázai övezetet váltva le a 2010-es top 10-es listáról.

A halálos áldozatok tekintetében – hasonlóan a 2010-es évhez – négy ország: Afganisztán, Irak, Pakisztán és Szomália került az ezres nagyságrendű országok csoportjába. 2011-ben a csoporton belül csupán Afganisztánban növekedett a terrorcselekmények halálos áldozatainak száma, s mivel Irakban tavaly is folytatódott a halottak számának csökkenése, az elmúlt nyolc évben először ebben a kategóriában Afganisztán került a legfenyegetettebb tíz ország listájának élére. A 1000 és 200 közöttiek csoportjába – 2010-hez hasonlóan – 2011-ben is öt ország került: Nigéria, India, Kolumbia, Thaiföld és Oroszország. Mivel Indiában és Oroszországban tavaly jelentős volt a halálos áldozatok számának csökkenése, miközben Nigériában jelentősen, Kolumbiában pedig némileg növekedett számuk – e csoport sorrendje jelentősen módosult 2010-hez képest (például kikerült belőle a Kongói DK). A halálos áldozatok kategóriájában a tizedik helyen 2011-ben Szudán váltotta fel Jement.

A sebesültek kategóriájának ezres csoportjában 2011-ben változatlan maradt a sorrend Irak, Afganisztán, Pakisztán és Szomália között, annak ellenére, hogy a négy ország közül csupán Afganisztánban növekedett kissé a terrorcselekmények sebesült áldozatainak száma. A lista második felében ugyanakkor nagyobb változások következtek be. Nem csupán azért, mert 2011-ben lekerült a listáról a Kongói Demokratikus Köztársaság és Irán, s felkerült rá Nigéria és Jemen, hanem a tavalyelőtti listán szereplő országokban bekövetkező szignifikáns változások (az oroszországi mutatók jelentős csökkenése, illetve a kolumbiaiak növekedése) is módosították a sorrendet.

A túsok kategóriájának ezres csoportját – szemben a 2010-es kettővel (Szomália, Gázai övezet) – 2011-ben csupán egyetlen ország, Szomália alkotta. Igaz ugyanakkor, hogy a szomáliai adatok drasztikus növekedésének köszönhetően az ezres csoport adatai 6,94%-kal meghaladták a 2010-es szintet. Tény ugyanakkor, hogy a 100 és 200 közötti esetszám csoportját a 2010-es héttel szemben 2011-ben csupán négy ország: Afganisztán, India, Pakisztán és Kolumbia alkotta, a 200 alattiakét pedig a Kongói DK, Szudán, Jemen, Közép-Afrika és Irak. Mivel a 2010-es listáról csupán a Gázai övezet és Fülöp-szigetek maradt le (helyükre érkezett Jemen és Irak), a lista végleges sorrendjét leginkább a csökkenések (Afganisztán, India, Kongói DK, Szudán, Közép-Afrika), illetve növekedések (Kolumbia) befolyásolták.

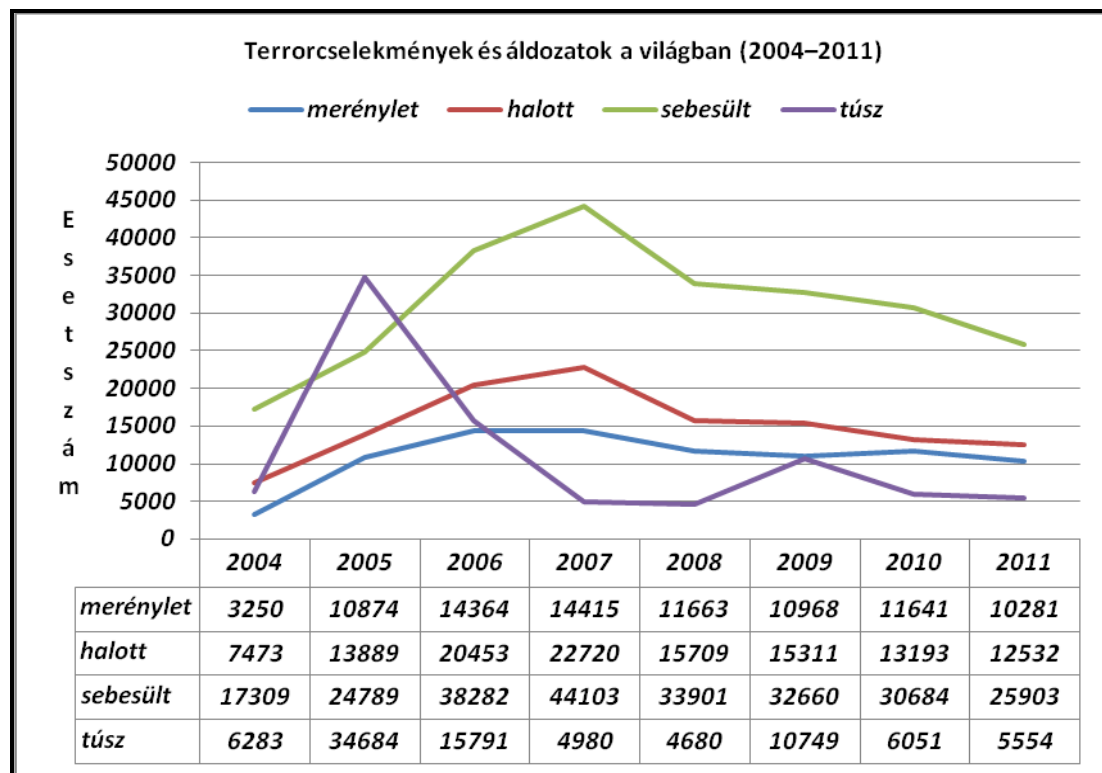
A világ egészére vonatkozó adatok alapján 2011 a nagy áldozatszámot követelő, úgynevezett stratégiai terrortámadások szempontjából is erősen hasonlatos volt 2010-hez, lényegében függetlenül attól, hogy ötnél vagy tíznél vonjuk-e meg az ilyen típusú merényletek áldozatszám-küszöbét. Míg ugyanis a tíznél több áldozatot követelő merényletek száma mind-

két évben 193 volt, addig az ötnél több áldozatot követelő merényleteké 2010-ben 323, 2011-ben pedig 312. Bár a nemzetközi média a norvégiai kettős merényletet⁷ tekintette 2011 legfontosabb stratégiai terrortámadásának, az év során Nigériában⁸ elkövettek az oslói és utoyai merényletnél is több halálos áldozatot követelő terrortámadást.

2011-ben 278 öngyilkos merényletet követtek el a világban, s ezeknek 2670 halálos és 6798 sebesült áldozata volt.

A 2004–2011 közötti időszak terrorfenyegetettségéről

A WITS adatbázisa szerint a 2004 és 2011 között eltelt nyolc év során 87456 terrorista merényletet követtek el szerte a világon, melyeknek 121280 halálos, 247631 sebesült és 88772 túszt áldozata volt, vagyis az áldozatok összlétszáma 457683 főt tett ki. A fenyegetettség a 2004 és 2006 közötti években erősödött a legdinamikusabban: három év alatt a merényletek száma 442%-kal, a halálos áldozatoké 273%-kal, a sebesülteké pedig 221%-kal nőtt meg. S bár 2007-ben még valamennyi említett kategóriában emelkedtek a számok, a növekedés dinamikája már elmaradt a korábbi évektől. A túszok esetében a csúcspontot 2005 jelentette, de ebben az évben a túszejtések 92,97%-ára a sajátos földrajzi helyzetű (s így túszejtésre különösen alkalmas) Nepálban került sor. A túszok kategóriája további két szempontból is különleges. Egyrészt 2011-re a fenyegetettség mértéke kizárólag ebben a kategóriában csökkent a 2004-es kiinduló szint alá, másrészt a 2005-től (a túszok), illetve 2007-től (a merényletek, a halálos áldozatok és a sebesültek terén) megindult csökkenés kizárólag e kategóriában tört meg és fordult rövid időre növekedésbe. 2009-ben ugyanis négy országban is ezres nagyságrendet tett ki a túszok száma – Pakisztánban (3366), Indiában (2089), a Kongói Demokratikus Köztársaságban (1096) és Szomáliában (1053) –, s így a világ összes túsztjának 70,74%-át ezekben az országokban ejtették foglyul. A többi kategóriában 2007-től a csökkenés lényegében folyamatos volt (csupán a merényletek száma növekedett kissé a 2010-es évben), jóllehet még napjainkban is jócskán meghaladja a 2004-es kiinduló szintet.

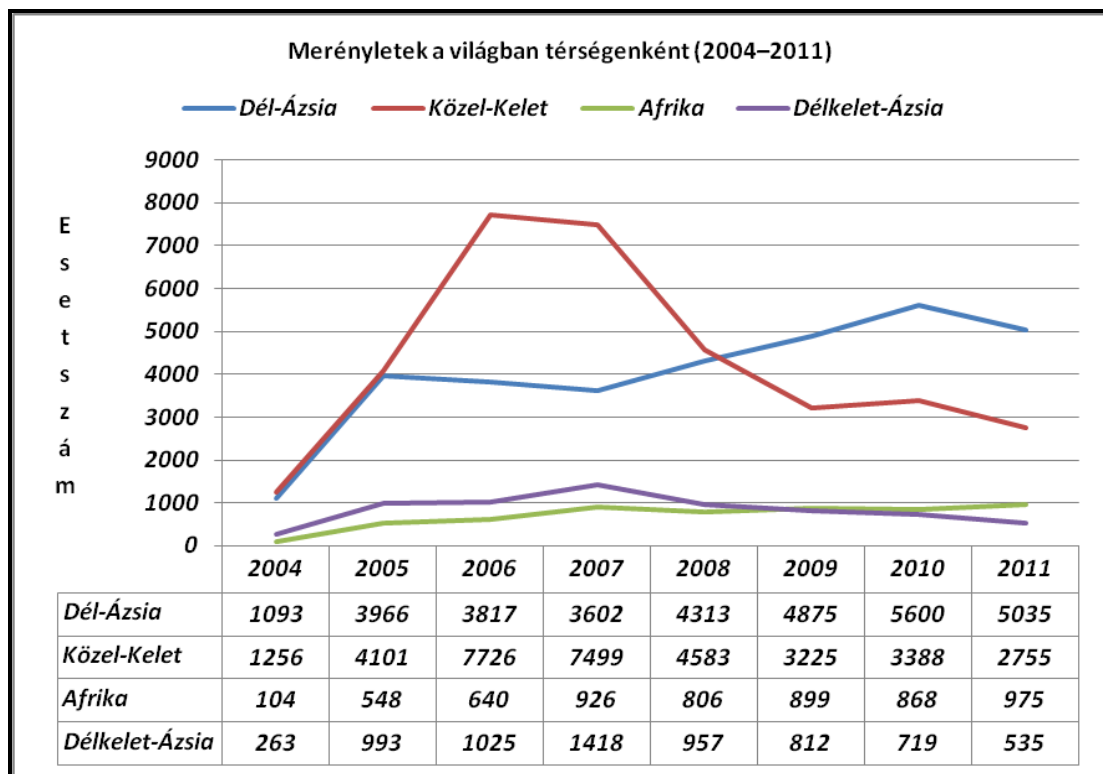

⁷ Lásd Tálás Péter – Csiki Tamás: Az oslói/utoyai merényletről. SVKK Elemzések, 2011/8. http://193.224.76.4/download/svki/Elemzesek/2011/SVKK_Elemzesek_2011_8.pdf.

⁸ Nigeria group threatens more deadly attacks. <http://www.aljazeera.com/news/africa/2011/11/20111169858380467.html>.

Az egy merényletre eső áldozatszám – az összes áldozatra vetítve – 2004 és 2011 között 9,55 fő/merényletről 4,27 fő/merényletre esett vissza, vagyis nyolc év alatt több mint 55%-kal csökkent a terrortámadások hatékonysága.

Térségenként. A WITS adatai szerint a 2004 és 2011 közötti nyolc évben Dél-Ázsia és a Közel-Kelet volt a két, terrorizmusnak leginkább kitett térség. A nyolc év átlagában itt követték el a világ összes merényletének 75,86%-át (az éves szélső értékek: 2004 – 72,27%, 2006 – 80,36%), itt vesztette életét a halálos áldozatok 74,6%-a (2004 – 63,18%, 2006 – 84,92%), s esett áldozatul a sebesültek 79,38%-a (2004 - 69,4%, 2006 – 90,91%). A túsok esetében – a már említett kiugró nepáli adatok ellenére is – csak 70,98% a nyolc év átlaga (2011 – 37,47%, 2005 – 96,77%), s ez az egyetlen olyan kategória, ahol Afrika a két térség elé került 2011-re.

Közel-Kelet. 2004 és 2011 között e térségben követték el az összes merénylet 39,49%-át (34533), itt esett áldozatul a halottak 45,17%-a (54780), a sebesültek 52,07%-a (128934) és a túsok 8,66%-a (7886).

A közel-keleti térség kiugró adatai Irakhoz, illetve kisebb mértékben Izraelhez és a Gázai övezethez kapcsolódnak. Irak terrorfenyegetettsége olyannyira szignifikáns a térség szempontjából (a merényletek 79,8%-a, halottak 94,78%-a a sebesültek 91,4%-a, a túsok 56,65%-a a nyolc év átlagában), hogy gyakorlatilag valamennyi kategóriában nyomon követhetők az iraki háború fordulatai. Így a 2003-ban meginduló megszállásellenes és felekezetek közötti fegyveres harcok kiszélesedése, Abu Muszab al-Zarkavinak, az al-Káida iraki szervezete (a Jamaat al-Tavhid va al-Dzsihad) vezetőjének 2006. júniusi halála, továbbá a David Petraeus tábornok által indított „surge”, illetve a síita–szunnita felekezeti küzdelmek 2007-es kifáradása. Igaz ez a túsok kategóriájának eltérő átlaga mellett is, hiszen a 2004–2008 közötti időszak 91,69%-os iraki átlagát a második négy év során a túszejtés radikális iraki csökkenése mellett annak a Gázai övezetben való látványos növekedése is komoly mértékben befolyásolta. Izrael és palesztin területek (Gáza és Ciszjordánia) terrorfenyegetettségének a térség egészére nézve csupán két területen volt időlegesen komolyabb hatása: 2008 és 2009 között a merényletek terén (25% és 20%), illetve 2009-ben és 2010-ben a túsok kate-

góriájában (86,98% és 88,92%). A dolgok természetéből fakadóan a palesztin területek közül az izraeli hadsereg által 2005-ben kiürített Gázai övezet fenyegetettségi adatai a magasabbak, s a kivonulás, miként a 2008-as libanoni háború is, jól követhető az izraeli adatok alakulásán is.

Bár az iraki terrorfenyegetettség 2007 utáni csökkenésének köszönhetően 2008-tól, illetve 2009-től a halottak és merényletek kategóriájában a Közel-Kelettől Dél-Ázsia vette át a világ terrorizmustól leginkább fenyegetett térségének szerepét, de a Közel-Kelet egyrészt a sebesültek tekintetében megtartotta vezető helyét, másrészt korábbi kimagasló adatai miatt – a nyolc év egészet tekintve – a két említett kategóriában is tartja azt.

A térségből Irak a lehetséges 32-ből (nyolc év, négy kategória) harmincszor, a Gázai övezet kilencszer, Izrael nyolcszor, Jemen háromszor, Törökország kétszer, Irán pedig egyszer szerepelt a világ legfenyegetettebb tíz országa között.

Dél-Ázsia. 2004 és 2011 között e térségben követték el az összes merénylet 36,93%-át (32301), itt esett áldozatul a halottak 31,04%-a (37646), a sebesültek 28,69%-a (71051) és a túsok 73%-a (64805).

Szemben a Közel-Kelettel, ahol a terrorfenyegetettség mértékét lényegében egyetlen állam, Irak határozta meg, a dél-ázsiai adatok négy ország – Afganisztán, Pakisztán, India és a 2004–2006 közötti években Nepál – között oszlottak meg. Míg azonban a nyolc év első felében (2004–2006) az indiai stratégiai támadások és nepáli maoista kommunisták által kirobbantott polgárháború jelentették a fő veszélyforrást, 2007-től az afganisztáni és pakisztáni terrortámadások váltak meghatározóvá. Az Indiában, Afganisztánban és Pakisztánban elkövetett merényletek már 2004 és 2006 között is a térség összes merényletének 58-62%-át tették ki, s ez az arány 2007–2008-ban 80-88%-ra, 2009-től pedig 97% fölé emelkedett. A sebesülteknél lényegében ugyanez a tendencia látható, azzal a különbséggel, hogy már az első években 64-73%-át, vagyis a merényleteknél magasabb arányát tették ki a térség összes sebesült áldozatának. A halálos áldozatok aránya 74-77% volt 2004 és 2006 között, majd ezt követően 91% fölé emelkedett, hogy 2011-ben a három ország együttes aránya elérje a 99,56%-ot. A három ország ennek ellenére az elmúlt nyolc évben eltérő utat járt be a terrorfenyegetettségét illetően, míg ugyanis Afganisztánban mindvégig, Pakisztánban pedig 2005 és 2009 között növekedett a fenyegetettség, addig Indiában 2006-tól – ha megtorpanásokkal is, de – fokozatosan csökkent. A nyolc év első három évében jelentős merényletszámot (a térség összes merényletének 29-32%-val) mutató Nepál esetében a halálos áldozatok és a sebesültek adatai is azt mutatják, hogy az itteni terrorcselekmények döntő többsége túszejtés volt.

A térségből Afganisztán és India a lehetséges 32-ből (nyolc év, négy kategória) harminckétszer, Pakisztán huszonkilencszer, Nepál tizenhatszor, Sri Lanka tizenkétszer, Banglades kétszer szerepelt a világ legfenyegetettebb tíz országa között.

Afrika. 2004 és 2011 között itt követték el az összes merénylet 6,59%-át (5766), itt esett áldozatul a halottak 14,2%-a (17216), a sebesültek 8,95%-a (22161) és a túsok 13,61%-a (12086).

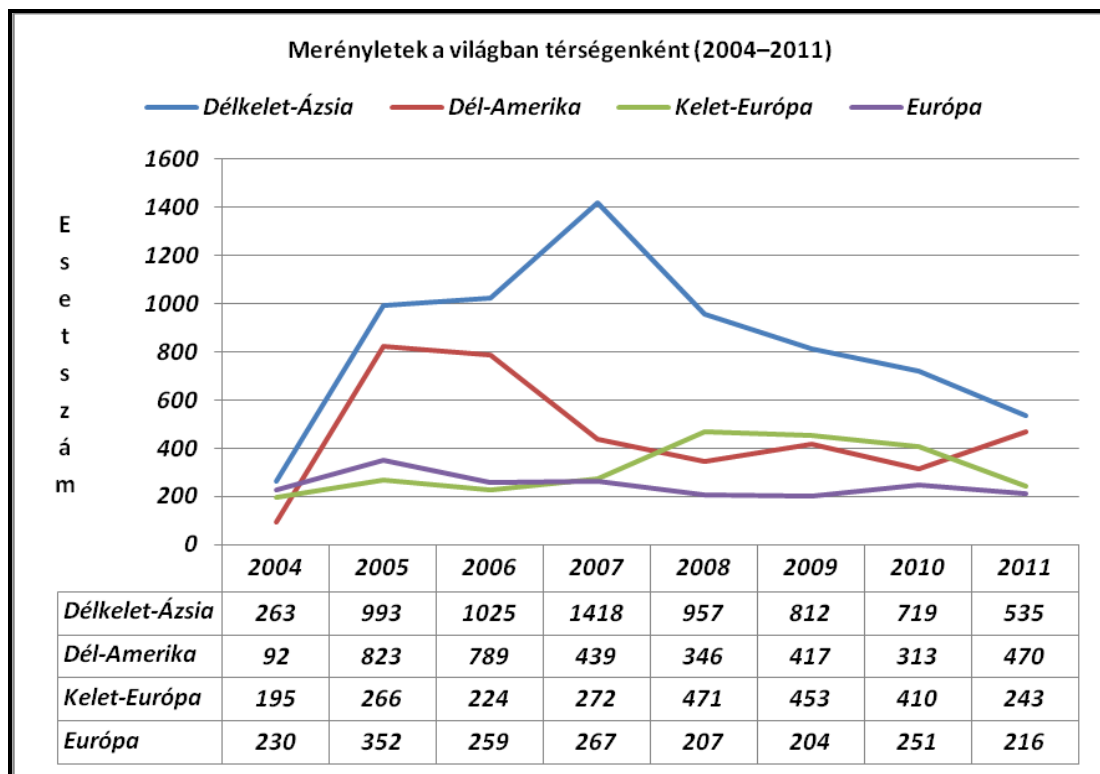
Bár a WITS 45 terrorizmustól érintett afrikai országot tart számon, a kontinens terrorfenyegetettségét az általunk vizsgált időszak egészét tekintve alapvetően három ország: Szómália, a Kongói Demokratikus Köztársaság és Szudán határozta meg. 2004 és 2011 között ezekben követték el a térség összes merényletének 68,19%-át, innen került ki a halálos áldozatok 70,77%-a, a sebesültek 67,54%-a és a túsok 78,55%-a. Fontos azonban hangsúlyoznunk, hogy a nyolc év alatt voltak olyan esztendő, amikor más országok is jelentősen növelték egy-egy vizsgált kategória értékeit. Mivel azonban Afrika terrorfenyegetettsége 2005-től nőtt meg szignifikánsan, így ezen országok közül leginkább Nigériát, Csádöt és Algériát fontos megemlítenünk olyan országokként, amelyek 15%-ot meghaladó arányban szerepeltek egy-egy évben egy-egy kategória számai között.

A fekete kontinens az elemzők szerint is évek óta egyre markánsabb szerepet játszik a nemzetközi terrorizmusban. Míg a helyi jellegű konfliktusok és szervezetek – mint a szudáni polgárháború vagy az ugandai Úr Ellenállási Hadserege (LRA) – minimális globális kockáza-

tot hordoznak magukban, az iszlamista terrorcsoportok és a terrorisztikus eszközökkel is élő gerillaszervezetek egyre inkább szaporodnak és erősödnek Afrikában. Az afrikai terrorizmust napjainkban alapvetően a szomáliai al-Sabab, a nigériai Boko Haram és az Iszlám Maghreb Al-Kaidájának (AQIM) háromszöge határozta meg, alaposan rányomva a bélyegét régiójuk, országuk politikai folyamataira és megítélésére.

Az egyetlen biztató tény az, hogy a három szervezet közötti kapcsolati háló egyelőre alig mutat túl az ideológiai transzferen. Ez azonban változóban van. A szomáliai elkötelezettségében csalódott külföldi dzsihadisták egy része állítólag Líbiába utazott, hogy ott harcoljon a „hitetlenek” ellen, az Észak-Afrikából érkező fegyverek pedig Afrika szarváig is eljutottak. Szomália példája arra int bennünket, hogy a tapasztalt, az afganisztáni és iraki hadszínteret megjárt harcosok néhány év alatt szinte a semmiből is rendkívül ütőképes szervezeteket képesek létrehozni. Az egyetlen esély az lehet ellene, ha a külföldi titkosszolgálatok csírájában elfojtják ezeket a próbálkozásokat – ami a fekete kontinens zavaros és ismeretlen viszonyai között nem könnyű feladat.

A térségből Szomália a lehetséges 32-ből (nyolc év, négy kategória) tizenhatszor, a Kongói Demokratikus Köztársaság és Szudán tizenkétszer, Nigéria hétszer, Csád, a Közép-Afrikai Köztársaság és Uganda háromszor, Nepál tizenhatször szerepelt a világ legfenyegetettebb tíz országa között.

Délkelet-Ázsia. 2004 és 2011 között itt követték el az összes merénylet 4,22%-át (3689), itt esett áldozatul a halottak 4,45%-a (5391), a sebesültek 4,21%-a (10421) és a túszok 1,81%-a (1610).

Az elmúlt nyolc év első felében Délkelet-Ázsia két kategóriában is megelőzte Afrikát: 2005-ig a sebesültek, 2008-ig pedig a merényletek száma is magasabb volt, mint a fekete kontinensen. A délkelet-ázsiai térség fenyegetettségében mindvégig Thaiföld és a Fülöp-szigetek játszották a főszerepet: míg az előző a thai többség és maláj felkelő csoportok között zajló polgárháború, az utóbbi az önálló államalapításra törekvő muszlim szakadár szervezetek fegyveres harcai miatt. E két országban követték el a térség összes merényletének 93,1%-át, innen származott a halálos áldozatok 92,76%-a, a sebesültek 83,41%-a és a túszok 94,72%-a. A két ország közül egyértelműen Thaiföld a fenyegetettebb, kivéve a túszok kategóriáját, ahol csaknem 90%-os a Fülöp-szigetek részesedése a térségen belül. A két

polgárháborútól sújtott ország mellett Indonéziát és Mianmart érdemes csupán megemlíteni, amelyek egy-egy évben a sebesültek, illetve a túszok kategóriájában 15%-nál nagyobb arányt értek el. Jóllehet 2007-től fokozatosan csökken a térség fenyegetettsége, napjainkban még valamennyi kategóriában meghaladja a 2004-es kiinduló szintet.

A térségből Thaiföld a lehetséges 32-ből (nyolc év, négy kategória) huszonkétyszer, a Fülöp-szigetek tizenegyszer, Indonézia pedig egyszer szerepelt a világ legfenyegetettebb tíz országa között.

Dél-Amerika. 2004 és 2011 között itt követték el az összes merénylet 7,69%-át (6722), itt esett áldozatul a halottak 2,6%-a (3152), a sebesültek 1,99%-a (4933) és a túszok 2,57%-a (2283).

Dél-Amerika terrorfenyegetettsége egyértelműen Kolumbiához köthető. Az elmúlt nyolc év egészét tekintve ebben az országban követték el térség összes merényletének 91,35%-át – a halálos áldozatok 93,88%-a, a sebesültek 95,22%-a és túszok 86,75%-a itt esett áldozatul. Kolumbia fenyegetettségének kiugró mértékét igen jól jelzi, hogy az ország a lehetséges 32-ből (nyolc év, négy kategória) huszonnyolcszor szerepelt a világ legfenyegetettebb tíz országa között. (Nem szerepelt 2008-ban a merényletek és sebesültek, 2004-ben a halálos áldozatok, 2007-ben a túszok kategóriájában.)

Kolumbia terrorfenyegetettségét a Kolumbia Forradalmi Fegyveres Erői (FARC), a Nemzeti Felszabadító Hadsereg (ELN) és az Egyesült Önvédelmi Erők (AUC) tevékenysége határozza meg. 2011-es fokozódó aktivitásuk következtében az országban elkövetett merényletek száma 56,45%-kal, a halálos áldozatoké 16,52%-kal, a sebesülteké 65,93%-kal, a túszoké pedig 63,79%-kal emelkedett 2010-hez képest. A növekedés különösen kiemelkedő volt a sebesültek és túszok kategóriájában, bár a sebesültek számának éves növekedési üteme így sem érte el a 2009-ben mért több mint 71%-os emelkedést. A túszok száma viszont az utóbbi öt év legmagasabb értékét mutatta az elmúlt esztendőben. Bár néhány más dél-amerikai országban is növekedett a merényletek és a sebesültek száma (például Paraguayban és Chilében), de a kontinens egészének szempontjából ezek nem számottevőek.

Kelet-Európa. 2004 és 2011 között itt követték el az összes merénylet 2,9%-át (2534), itt esett áldozatul a halottak 2,04%-a (2471), a sebesültek 2,41%-a (5965) és a túszok 0,28%-a (245).

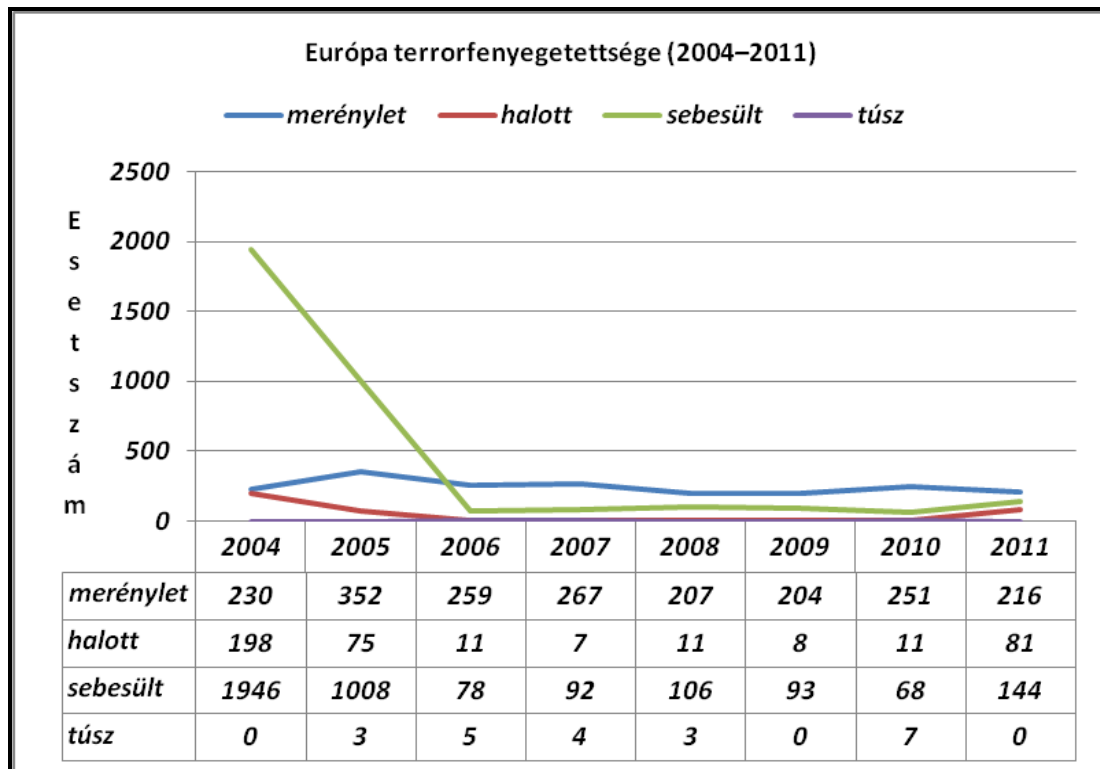
Terrorfenyegetettség szempontjából a kelet-európai térség főszerelője egyértelműen Oroszország, amely az elmúlt nyolc esztendőben a térség összes merényletének 92,98%-át, a halálos áldozatok 96,6%-át, a sebesültek 89,39%-át, s a túszok 88,98%-át tudhatja magáénak. Az ország számára az emlékezetes 2004-es év volt a legtragikusabb esztendő, amikor négy stratégiai merényletet is elkövettek a területén (kétszer is bomba robbant a moszkvai metróban, augusztusban két repülőgépet robbantottak fel, s szeptember elején zajlott le a tragikusan végződő beszláni túszdráma). E támadások nagyságára jellemző, hogy a 2004-es esztendő összes halálos áldozatának 63,45%-a az említett merényletek során vesztette életét. Érdemes megjegyezni, hogy Oroszország közel hasonló arányban részesedik, ha fenyegetettségét a posztsovjeti térség államaival együtt kezeljük. Ebben az esetben a merényletek 91,32%-a, a halálos áldozatok 94,57%-a, a sebesültek 87,48%-a és a túszok 88,98%-a esik Oroszországra. Bár az ország terrorfenyegetettsége 2004 után csökkent, de 2006 és 2010 között mind a merényletek, mind a halottak, mind pedig a sebesültek kategóriájában növekedett – ráadásul az utóbbiban 2008-tól az előbbi két kategóriánál gyorsabb ütemben. Oroszország a lehetséges 32-ből (nyolc év, négy kategória) tizenhétyszer szerepelt a világ legfenyegetettebb tíz országa között.

A térség más országai (például Grúzia, Fehéroroszország, Moldova, Ukrajna) csupán egy-egy évben, egy-egy kategóriában, s főként egy-egy nagyobb merénylet alkalmával részesültek jelentékenyebb arányban a térség fenyegetettségéből. Ez azonban (a túszok kategóriáját kivéve) csupán egy esetben ért el 9%-nál magasabb arányt, a 15 halálos és 200 sebesült áldozatot követelő 2011. évi fehéroroszországi metrórobbantásnál a sebesültek kategóriájában (30,35%).

Európa. 2004 és 2011 között itt követték el az összes merénylet 2,27%-át (1986), itt esett áldozatul a halottak 0,33%-a (402), a sebesültek 1,43%-a (3535) és a túszok 0,02%-a (22).

Jóllehet Európában 2004 és 2011 között évente átlagosan csaknem 250 merényletet követték el, az európai kontinens terrorfenyegetettségét az elmúlt nyolc évben mégis a 2004-ben Madridban, a 2005-ben Londonban, illetve a 2011-ben Oslóban és Utoyán elkövetett stratégiai terrortámadások határozták meg. E három merényletkehez kapcsolódik ugyanis a vizsgált időszak összes európai halálos áldozatának 80,35%-a, sebesültjeinek pedig 79,94%-a. Igaz ugyanakkor, hogy az Európában elkövetett merényleteken a WITS adatai szerint ennél jóval több ország osztozik. Görögország (772), Spanyolország (340), Franciaország (312), Nagy-Britannia (195) és Szerbia (149) tartozik azon országok közé, ahol a 2004–2011 közötti időszak egészét tekintve ötvennél több merényletet hajtottak végre. Az említett öt országban követték el az európai merényletek 86,50%-át. További nyolc olyan ország szerepel az adatbázisban, ahol tíz merényletnél többet regisztrált a WITS az elmúlt nyolc évben.

Fontos látnunk ugyanakkor azt is, hogy a merényletek terén legfenyegetettebb öt ország közül négyben – Szerbiában, Spanyolországban, Franciaországban és Nagy-Britanniában – az utóbbi négy évben jelentősen csökkent a terrorcselekmények száma a nyolc év első négy évéhez képest, miközben Görögországban 2009-től jelentősen növekedett. A merényletek megoszlásának változását jól szemlélteti, hogy 2010 és 2011 folyamán Görögországban került sor az európai merényletek 72,11%-ára, illetve 87,04%-ára. A korábban leginkább terrorfenyegetett két országban – Spanyolországban és Franciaországban – viszont tartósan mutatkozik a baszk ETA tevékenységének beszüntetése óta tartó merényletszám-csökkenés. Ez 2011-ben különösen Franciaország esetében volt látványos, itt ugyanis a tavalyelőtti 27 merénylettel szemben csupán két merényletet regisztrált a WITS (Spanyolországban 2010-ben négyet, 2011-ben egyet sem).

Miként azt fentebb jeleztük, 2011-ben a merényletek halálos áldozatainak és sebesültjeinek számát egyértelműen a norvégiai kettős merénylet növelte meg a korábbiakhoz képest

jelentősen.⁹ A halottak esetében az oslói és utoyai merénylet tette ki az európai áldozatok 95,06%-át, a sebesültek esetében pedig 66,66%-át. Ez utóbbi kategóriában további két országban mondhatók jelentősnek a 2011-es adatok: Görögországban (18 sebesült), illetve Franciaországban (16 sebesült).¹⁰ Vagyis az európai terrorcselekmények sebesültjeinek 90,27%-án a WITS 2011-es adatbázisában szereplő 31 európai ország közül mindössze három osztozik.

Európából Spanyolország kétszer (2004: halottak és sebesültek), Nagy-Britannia egyszer (2005: sebesültek) szerepelt a világ legfenyegetettebb tíz országának listáján.

Kelet- és Közép-Ázsia. 2004 és 2011 között itt követték el az összes merénylet 0,11%-át (100), itt esett áldozatul a halottak 0,12%-a (148), a sebesültek 0,17%-a (419) és a túsok 0,01%-a (16).

Kelet- és Közép-Ázsia a világ egyik legkevésbé terrorfenyegetett térsége. Az elmúlt nyolc évben egyetlen országa sem szerepelt a világ legfenyegetettebb országainak tízes listáján. Az itt elkövetett merényletek többsége Kína (44%), Tádzsikisztán (16%), Üzbegisztán (12%), valamint Kirgizisztán és Kazahsztán (9-9%) között oszlik meg. Halálos áldozatokat Kínában (64,19%), Üzbegisztánban (14,19%) és Kazahsztánban (11,49%), sebesülteket pedig Kínában (68,74%), Üzbegisztánban (16,47%) és Tádzsikisztánban (10,5%) követeltek. A térségben a nyolc év alatt 16 túszt ejtettek, tizenháromat Kínában, háromat pedig Üzbegisztánban.

Észak-Amerika. 2004 és 2011 között itt követték el az összes merénylet 0,17%-át (152), itt esett áldozatul a halottak 0,06%-a (68), a sebesültek 0,05%-a (133) és a túsok 0,02%-a (19).

Az elmúlt nyolc év során az észak-amerikai térség bizonyult a világ legkevésbé terrorfenyegetett területének. Az elmúlt nyolc évben egyetlen országa sem szerepelt a világ legfenyegetettebb országainak tízes listáján. Az itt elkövetett merényletek többsége Honduras (25%), az Egyesült Államok (23,03%), Mexikó (20,39%), továbbá Guatemala, Kanada és Haiti (együtt 22,37%) között oszlik meg. A 68 halálos áldozaton Honduras (23), az Egyesült Államok (16), Mexikó (13), Guatemala (8), Haiti (7) és Panama (1), a sebesültek csaknem 90%-án pedig az Egyesült Államok (58), Trinidad és Tobago (26), Mexikó (21) és Honduras (11) osztozott.

Az Egyesült Államokban 2004 és 2011 között 35 merényletet követtek el – többségükben politikai anarchisták, illetve radikális környezetvédők és antiglobalisták. Az itteni 16 halálos áldozatból és 58 sebesültből 13 halott és 43 sebesült egyetlen eseményhez, a Fort Hood-i merényletkezhez kapcsolódik, ahol 2009 novemberében egy amerikai szunnita vallású katonatiszt, Nidal Malik Haszan öngyilkos lett, illetve sebesítette meg társait.

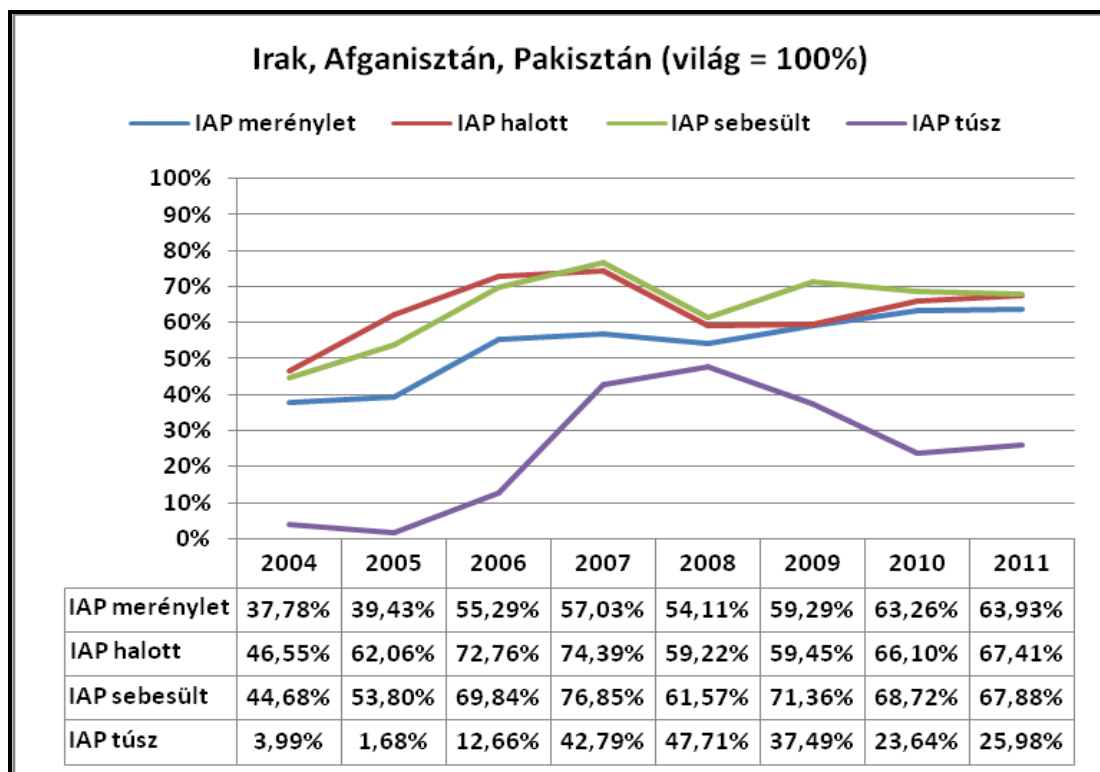
A muzulmán országok terrorfenyegetettségéről. A WITS adatbázisában 64 muszlim, vagy 10%-nál nagyobb muszlim kisebbséggel rendelkező ország szerepel. 2004 és 2011 között ezekben az országokban 69833 merényletet követtek el (a világon végrehajtott merényletek 79,85%-át), melyeknek 105103 halálos (87,38%) és 218469 sebesült (88,22%) áldozata volt. Az adatok tehát első pillantásra azt mutatják, hogy a muszlim országok a legveszélyeztetettebbek a terrorizmus szempontjából, s ez alighanem komoly mértékben járul hozzá ahhoz, hogy a világ (de főleg a nyugati) közvélemény az iszlamista terrorizmust tekinti az egyik legveszélyesebb terrorizmustípusnak. A másik fő ok, ami ezt a közvélekedést erősíti, hogy a 2004–2011 közötti, nagy médiafigyelmet kiváltó stratégiai terrortámadások többsége (Madrid-től kezdve Londonon és az oroszországiakon keresztül Fort Hood-ig) kétségtelenül iszlamisták által elkövetett merényletek voltak.

A legfenyegetettebb országok közül két muszlimmal – Irakkal és Afganisztánnal – azonban külön is foglalkoznunk kell. Részben azért, mert a NATO keretében itt hazánk katonái is jelen vannak, részben pedig azért, mert 2004 és 2011 között e két országban követték el a

⁹ Lásd Tálás Péter – Csiki Tamás: Az oslói/utoyai merényletről. *SVKK Elemzések*, 2011/8. http://193.224.76.4/download/svki/Elemzesek/2011/SVKK_Elemzesek_2011_8.pdf.

¹⁰ Ebből 15 főt egy 2011. októberi terrorellenes felvonuláson sebesítettek meg a támadók.

világ terrorcselekményeinek 45,79%-át, innen került ki a halottak 56,10%-a, a sebesültek 56,97%-a, a túszok 9,33%-a. Úgy véljük, önmagában is kínos, hogy a túszok kivételével két olyan ország „termelte ki” a világ terrorcselekményeinek és áldozatainak közel felét, ahol a nemzetközi közösség fegyveresei a stabilitás megteremtésének jelszava alatt tevékenykednek. Még kínosabb azonban az, hogy a különböző adatbázisok egyértelműen azt mutatják, hogy Afganisztánban 2002-től, Irakban pedig 2003 nyarától szaporodtak meg, illetve váltak rendszeressé a terrorcselekmények. Ez azt jelenti – bármilyen kellemetlen is kimondani –, hogy a nemzetközi közösség ezen országokkal szembeni fellépése is hozzájárul a terrorfenyegetettség fokozódásához ezekben az országokban, mégpedig elsősorban azzal, hogy a megdöntött rendszerek helyére képtelen volt stabil államhatalmat állítani. S e két országhoz hozzászámíthatjuk az Afganisztánnal szomszédos Pakisztánt is, ahol a terrorfenyegetettség növekedéséhez bizonyítottan hozzájárultak az afganisztáni események és az amerikai hadsereg rakétatámadásai.

Ha tehát a muszlim országok közül kiemeljük Irakot és Afganisztánt (ahol – mint említettük – a nemzetközi közösség maga is hozzájárul a terrorfenyegetettség szintének emelkedéséhez), továbbá Pakisztánt, a muszlim országok részesedési aránya már korántsem olyan kiugró, ami indokolná az iszlamista terrorizmusnak a közvéleményben élő képét. Irak, Afganisztán és Pakisztán (IAP) adja ugyanis a világ összes merényletének 55,37%-át, a halálos áldozatok 65,52%-át, valamint a sebesültek 66,45%-át. Nélkülük a muszlim országok terrorfenyegetettségéből való részesedése a merényletekből 24,48%-ra, a halálos áldozatokból 21,14%-ra, a sebesült áldozatokból pedig 21,77%-ra csökken. Ez pedig nem különösebben kiemelkedő arány, ha figyelembe vesszük, hogy a világ lakosságának mintegy 23-26%-a muszlimán vallású.

Mindehhez hozzátehetjük, hogy a WITS adatbázisa szerint a muszlim országokban elkövetett merényletek áldozatainak csupán egyetlen százaléka külföldi. Vagyis az itteni terrorcsoportok túlnyomó többsége is – hasonlóan az európaiakhoz és a dél-amerikaiakhoz – nemzeti vagy szubregionális jellegű, és pontosan körülhatárolható tevékenységi és veszélyeztetettségi területtel rendelkezik. Napjaink terrorizmusa tehát korántsem annyira globális jellegű, mint azt a tömegmédiá és politikai közbeszéd az elmúlt nyolc év során állította vagy sugallta.